

Grensoverschrijdende pensioenen bij verzekeraars:

grote verschillen tussen theorie en praktijk

6

Drs. E.A.P. Schouten

Erik Schouten is werkzaam bij AEGON Adfis (Adviesgroep Juridische en Fiscale Zaken) en AEGON Global Pensions en is verbonden aan het Competence Center for Pension Research van de Universiteit van Tilburg.

Sinds vele jaren kunnen levensverzekeraars pensioenproducten in andere lidstaten van de Europese Unie (EU) aanbieden. Erik Lutjens heeft in dit blad¹ al eens eerder aangegeven dat verzekeraars de afgelopen jaren niet in staat zijn gebleken om een rol van betekenis op de Europese pensioenmarkt te spelen. Hij vraagt zich af waarom dat niet gebeurt. Is het emotie om een regeling niet bij een verzekeraar onder te brengen of zijn er andere motieven? In de Memorie van toelichting op het wetsvoorstel Wet introductie premiepensioeninstellingen wordt hetzelfde geconstateerd: 'Hoewel verzekeraars op grond van de levenrichtlijn als Europese pensioenverzekeraars kunnen optreden, kan geconstateerd worden dat verzekeraars om uiteenlopende redenen slechts beperkt grensoverschrijdend actief zijn op pensioengebied en de hierboven geschetste rol nauwelijks vervullen'.²

In dit artikel geef ik aan op welke manieren en onder welke voorwaarden een Nederlandse verzekeringsmaatschappij (pensioen)producten in het buitenland kan aanbieden. Hierbij beperk ik mij tot de landen die deel uitmaken van de Europese Economische Ruimte (EER).³ Daarna inventariseer ik waarom dat zo weinig gebeurt en geef ik aan of deze redenen de grensoverschrijdende mogelijkheden van de API negatief kunnen beïnvloeden.

In de discussie over de Algemene Pensioeninstelling (API) is iedereen het er wel over eens: als de API eenmaal mogelijk is, kan Nederland een belangrijke rol spelen op het gebied van pan-Europese pensioenen. Dan kunnen eindelijk buitenlandse pensioenregelingen in Nederland worden ondergebracht op een manier zoals dat ook in het buitenland kan. Met afgescheiden vermogens per pensioenregeling (*ringfencing*) en met meer producten dan volgens de regels van de taakafbakening is toegestaan. Maar... dat is op dit moment ook al mogelijk.

API en PPI

Op het moment van het schrijven van dit artikel is het wetsvoorstel dat de invoering van de premiepensioeninstelling (PPI) mogelijk moet maken, gepubliceerd.⁴ De PPI is de eerste fase in de invoering van de API. Volgens de regering⁵ is de doelstelling van de introductie van de API om Nederland aantrekkelijker te maken als vestigingsplaats voor het bedienen van de internationale pensioenmarkt. De API moet dan ook concurrerend kunnen zijn ten opzichte van buitenlandse pensioeninstellingen. Het is echter lastiger om het wettelijk kader voor een API vast te stellen dan wellicht eerst gedacht werd. Daarom heeft de regering gekozen voor een invoering in drie stappen.⁶ Zoals hiervoor aangegeven, is de eerste stap de invoering van de PPI. Deze pensioenuitvoerder kan alleen *defined contribution*-regelingen (DC, beschikbarepremieregelingen) uitvoeren. Kenmerk van de PPI is dat zij geen risico's mag verzekeren (zoals langlevens of overlijden) en geen garanties omtrent het rendement mag geven. De tweede stap moet het mogelijk maken dat verschillende ondernemingspensioenfondsen samen kunnen gaan (de 'multi-OPF'; het wetsvoorstel is eind maart bij de Raad van State aangeboden⁷). Tot slot moeten ook *defined benefit*-regelingen (DB, salarisdiensttijdregelingen) in een API ondergebracht kunnen worden. Voor deze stapsgewijze invoering is

gekozen om het proces van invoering van een API niet op te houden als gevolg van enkele lastige vragen die opkomen bij de mogelijkheid voor een API om ook DB-regelingen uit te voeren.

Grensoverschrijdende activiteiten van Nederlandse verzekeraar

Zoals in de inleiding al is geschreven, kunnen verzekeraars al jaren grensoverschrijdende pensioenregelingen uitvoeren. Wanneer een Nederlandse levensverzekeraar zijn producten in een andere lidstaat wil aanbieden, zijn er verschillende mogelijkheden. De verzekeraar kan:

- een andere verzekeraar in die lidstaat overnemen;
- een dochter in die lidstaat vestigen;
- een bijkantoor oprichten;
- producten vanuit Nederland aanbieden zonder een vertegenwoordiging in de betreffende lidstaat.

Wanneer de Nederlandse verzekeraar kiest voor de eerste of de tweede optie, is het gevolg dat in de betreffende lidstaat een binnenlandse verzekeraar actief wordt die moet voldoen aan alle eisen die ook gelden voor de andere levensverzekeraars in dat land. Er is dan geen sprake van grensoverschrijdende activiteiten; de eerste twee opties zijn dan ook niet het onderwerp van dit artikel. Het wordt pas interessant wanneer we naar de laatste twee opties kijken. In die situaties biedt de verzekeraar vanuit Nederland producten aan in het buitenland, terwijl hij daar niet zijn zetel heeft.⁸ Dit is mogelijk op grond van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschappen. Dit EG-Verdrag wil een vrije markt tot stand brengen en alle hinderpalen die het vrije verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal belemmeren, wegnemen.⁹ Zowel vanuit het oogpunt van vrijheid van vestiging als het vrij verrichten van diensten is het verzekeraars toegestaan grensoverschrijdend te opereren. Speciaal voor dit doel is een aantal Europese levenrichtlijnen gepubliceerd, die tot doel hebben het samenbrengen van nationale verzekeringsmarkten in een geïntegreerde verzekeringsmarkt.¹⁰

Europese levenrichtlijnen

De ontwikkeling van een Europese geïntegreerde verzekeringsmarkt heeft ongeveer 25 jaar geduurd. In 1979 is een eerste richtlijn over levensverzekeringen gepubliceerd¹¹, voornamelijk over de vrijheid van vestiging. Later is deze richtlijn gevolgd door twee andere richtlijnen.¹² De tweede levenrichtlijn had betrekking op de vrijheid van grensoverschrijdende dienstverrichting en de derde levenrichtlijn introduceerde een éénvergunningstelsel en een systeem van normatief toezicht. In 2002 zijn de drie levenrichtlijnen samengevoegd tot één richtlijn.¹³ Hiermee is de Europese wetgeving op het gebied van levensverzekeringen vereenvoudigd en omvat het alle bepalingen omtrent het toezicht op de sector, de solvabiliteit van verzekeringsmaatschappijen en het vrij verrichten van diensten op het gebied van levensverzekeringen in de EU.

Op grond van de levenrichtlijn zijn binnen de EU de principes van 'home country control' en 'single license'¹⁴ van toepassing. Dit laatste principe houdt in dat een verzekeraar nog maar één vergunning van de nationale toezichthouder (in Nederland De Nederlandse Bank (DNB)) nodig heeft op basis waarvan hij in alle lidstaten van de EER verzekeringen mag sluiten. Rechtstreeks of door bijkantoren te openen, zonder dat er in die betreffende lidstaten afzonderlijke vergunningen nodig zijn. Het principe van home country control betekent dat de verzekeraar (met inbegrip van zijn bijkantoren) alleen onder toezicht staat van de toezichthouder in die

lidstaat die hem de vergunning verleent. Wel kan elke afzonderlijke lidstaat voorschriften van algemeen belang formuleren die de verzekeraar actief in die lidstaat moet opvolgen. Later in dit artikel ga ik hier verder op in.

Ingevolge de levenrichtlijn¹⁵ moet een verzekeraar ten minste bepaalde informatie aan de verzekeringnemer verstrekken. Dit betreft vóór de looptijd van de overeenkomst informatie ten aanzien van de onderneming, zoals onder meer de naam en rechtsvorm van de onderneming. Daarnaast informatie ten aanzien van de verbintenis, zoals looptijd, wijze en duur van de betaling en wijze berekening en toewijzing van winstdelingen. Gedurende de looptijd dient informatie te worden verstrekt met betrekking tot bepaalde wijzigingen van de onderneming en wijzigingen met betrekking tot de vóór de looptijd van de overeenkomst verstrekte informatie. In principe moet deze gegevensverstrekking plaatsvinden in de officiële taal van de andere lidstaat. Echter als de verzekeringnemer daarom verzoekt en de wetgeving van de lidstaat dat toestaat, kan ook een andere taal gebruikt worden. Als de overeenkomst wordt gesloten met een elders in de EU woonachtige verzekeringnemer met Nederlandse nationaliteit, kan de overeenkomst in het Nederlands worden opgesteld. Wel zal moeten worden voldaan aan bepalingen van algemeen belang die minimale informatieverplichtingen opleggen (zie verderop in dit artikel).

De levenrichtlijn is net als alle andere Europese richtlijnen niet direct van toepassing in de lidstaten. Met andere woorden, een rechtstreeks beroep op de richtlijnen is niet mogelijk. De lidstaten moeten de richtlijnen verwerken in de nationale wetgeving. Nederland heeft de levenrichtlijnen opgenomen in de Wet op het Financieel Toezicht (Wft).¹⁶

Notificatie

Een Nederlandse verzekeraar kan niet 'zomaar' verzekeringsproducten in een ander land aanbieden. Wanneer een in Nederland gevestigde verzekeraar diensten wil verrichten in een ander land of daar een bijkantoor wil openen, moet hij DNB informeren over dit voornemen en moet de zogenoemde notificatieprocedure worden doorlopen. Deze procedure is in de Wft¹⁷ opgenomen en is gebaseerd op bepalingen uit de levenrichtlijn.¹⁸ In hoofdlijnen ziet de notificatieprocedure er als volgt uit.

Voordat de verzekeraar mag starten met het aanbieden van verzekeringen in een andere lidstaat, moet DNB met dit voornemen instemmen. De verzekeraar moet een opgave doen van de landen waar hij wil opereren en welke levensverzekeringsovereenkomsten daar worden gesloten. Wanneer de verzekeraar aan alle eisen voldoet, stuurt DNB binnen een maand aan de toezichthouder van het betreffende land de ontvangen gegevens. Dit wordt vergezeld met een zogenoemd solvabiliteitscertificaat, een opgaaf van de branches waarvoor de verzekeraar in Nederland een vergunning bezit en de aard van de risico's die verzekerd worden. De verzekeraar ontvangt gelijktijdig bericht en mag dan met de dienstverrichting starten. In voorkomende gevallen meldt DNB de verzekeraar welke voorwaarden de toezichthouder uit het andere land heeft verbonden aan het uitvoeren van de werkzaamheden in dat land. Het is uiteraard niet zo dat DNB zomaar mag besluiten om geen instemming te verlenen. Het principe is 'instemming tenzij'.¹⁹

Verzekeraars met een zetel in Nederland die een bijkantoor willen openen in een andere lidstaat, moeten eveneens instemming van DNB hebben. Bij de aanvraag aan DNB overlegt de verzekeraar een programma van werk-

zaamheden. Hierin wordt met name gemeld welke levensverzekeringsovereenkomsten in dat land worden gesloten. Ook moet de organisatiestructuur worden beschreven en een melding worden gedaan van het adres van het bijkantoor en van gegevens over de wettelijke vertegenwoordiger. Deze vertegenwoordiger heeft van rechtswege²⁰ een algemene vertegenwoordigersbevoegdheid ten aanzien van de verzekeraar.²¹ Wanneer de verzekeraar aan alle eisen voldoet, stuurt DNB binnen drie maanden aan de toezichthouder van het betreffende land de ontvangen gegevens, vergezeld van een solvabiliteitscertificaat. DNB stelt de verzekeraar hiervan op de hoogte en deelt hem ook mee op welk tijdstip de verzekeraar het bijkantoor kan openen. Ook in deze situatie meldt DNB de verzekeraar welke voorwaarden de toezichthouder uit het andere land heeft verbonden aan het uitvoeren van de werkzaamheden in dat land.

Overeenkomsten en verschillen

De hiervoor geschetste procedure kent een aantal overeenkomsten en verschillen tussen de notificatie in het geval van vrije dienstverrichting en in het geval van het openen van een bijkantoor. In beide situaties is DNB de toezichthouder en moet de verzekeraar voldoen aan de eisen die de Wft stelt. Dit betekent dat het product dat in de andere lidstaat wordt aangeboden, moet voldoen aan de eisen die de Nederlandse wet daaraan stelt. Voordeel hiervan kan zijn dat de (financiële) toezichtseisen of de eisen die aan een verzekeringsproduct worden gesteld gunstiger zijn dan in de andere lidstaat. Een belangrijk verschil is dat in de situatie van vrije dienstverrichting de resultaten van de verzekeraar fiscaal worden belast in Nederland en in de situatie van het bijkantoor de resultaten in de betreffende lidstaat worden belast. Dat kan een (aanzienlijk) verschil in belastingdruk opleveren.

Het onderscheid tussen vrije dienstverrichting en een bijkantoor is lang niet in alle gevallen even duidelijk. Dat speelt vooral wanneer de verzekeraar gebruikmaakt van infrastructuur in de andere lidstaat, bijvoorbeeld in de vorm van 'zelfstandige personen', zoals tussenpersonen. De Europese Commissie (EC) heeft in 2000 een interpretatieve mededeling gepubliceerd over het vrij verrichten van diensten en algemeen belang in het verzekeringsbedrijf.²² Door middel van een interpretatieve mededeling probeert de EC duidelijkheid te verschaffen indien een bepaling uit een richtlijn onduidelijk is of op verschillende manieren is uit te leggen. Een dergelijke mededeling geeft de mening van de EC weer na een grondige analyse van onder andere Europese jurisprudentie. De lidstaten zijn echter niet gebonden aan deze uitleg.

Voor de situatie dat een verzekeraar gebruikmaakt van zelfstandige personen in de andere lidstaat, heeft de EC aangegeven aan welke cumulatieve voorwaarden voldaan moet worden wil er sprake zijn van een bijkantoor. De zelfstandige persoon moet:

- zijn onderworpen aan de leiding en het toezicht van de verzekeraar die hij vertegenwoordigt; en
- de verzekeraar kunnen binden; en
- over een permanent mandaat beschikken.

In andere woorden: wanneer deze zelfstandige persoon optreedt als een echt verlengstuk van de verzekeringsmaatschappij, kan deze verzekeraar onder de regeling van het vestigen van een bijkantoor vallen. De EC is van mening dat een verzekeraar gebruik kan maken van bepaalde (structurele) diensten in de andere lidstaat en toch producten kan aanbieden onder vrije dienstverrichting. Zo kan een verzekeraar gebruikmaken van

tussenpersonen die de verzekeraar niet binden (de acceptatie van de verzekeringsaanvraag vindt dus plaats bij de verzekeraar), plaatselijke juridische, medische en actuariële diensten en een permanente structuur voor de incassering van premies (zoals een factoringbedrijf).

Beperkingen en obstakels

De levenrichtlijn en de hiervoor genoemde interpretatieve mededeling van de EC hebben een kader neergezet voor een Europese geïntegreerde verzekeringsmarkt. Dit betekent echter niet dat dit in de praktijk gerealiseerd is. Deze verzekeringsmarkt kent een aantal tekortkomingen, zodat Europese burgers en bedrijven niet vrijuit kunnen kiezen uit verzekeringsproducten die in verschillende lidstaten worden aangeboden. De belangrijkste tekortkomingen zijn de volgende:

- toepasselijk recht
- bepalingen van algemeen belang
- fiscale regelgeving
- andere obstakels

In de volgende paragrafen worden deze tekortkomingen verder toegelicht.

Toepasselijk recht

Wanneer een inwoner van een lidstaat een levensverzekeringsovereenkomst sluit met een levensverzekeraar uit een andere lidstaat, is het de vraag welk rechtsstelsel op deze overeenkomst van toepassing is. De hoofdregel van de Wet Conflictenrecht Levensverzekering (WCL)²³ is dat de civiele wetgeving van toepassing is van het land waar het risico is gelegen. Daarbij gaat het om het land waar de verzekeringnemer zijn gewone verblijfplaats heeft op het moment van aangaan van de overeenkomst. Wanneer de verzekeringnemer in een andere lidstaat woont op het moment van het aangaan van een verzekering, dan is het recht van de woonstaat dus van toepassing op de verzekering. Hierop is echter een uitzondering mogelijk: wanneer de wet van het woonland rechtskeuze toestaat. In dat geval kan de verzekeraar kiezen of het recht van de woonstaat of het Nederlandse recht van toepassing is. Er zal in vrijwel alle gevallen worden gekozen voor het Nederlandse recht om juridische problemen zoveel mogelijk te voorkomen (zie verderop in dit artikel). Slechts Nederland, Groot-Brittannië en Italië staan rechtskeuze toe, terwijl België een beperkte rechtskeuze²⁴ kent. In alle gevallen moeten echter de regels van algemeen belang gevolgd worden (zie de volgende paragraaf). De overige lidstaten staan geen rechtskeuze toe, hetgeen betekent dat het recht van het woonland van toepassing is op de verzekeringsovereenkomst. Er bestaat wederom een uitzondering op deze laatste regel: wanneer de Nederlandse verzekeraar een verzekering sluit met iemand die in een andere lidstaat woont en de Nederlandse nationaliteit heeft. In dat geval mag er worden gekozen voor Nederlands recht. Echter, het betreffende land waar de verzekeringnemer ingezetene is, heeft regels van algemeen belang die weer voorgaan.

Voorbeelden:

1. Sluit een Fransman, wonend in Frankrijk, een verzekering met een Nederlandse verzekeraar, dan is het Franse recht van toepassing op deze overeenkomst omdat Frankrijk rechtskeuze niet toestaat. Voor Frankrijk kan iedere andere lidstaat worden gelezen, met uitzondering van Engeland en Italië, die wél rechtskeuze toestaan. Dus in die situatie mag het Nederlandse recht worden toegepast, echter met inachtneming van de Engelse cq. Italiaanse regelgeving van algemeen belang.

2. Sluit een Nederlander, wonend in Nederland, een verzekering met een Franse verzekeraar, dan is het Nederlands recht van toepassing. Echter, rechtskeuze is toegestaan (Nederland staat dat immers toe). Dit betekent hoogstwaarschijnlijk dat gekozen wordt voor Frans recht, ervan uitgaande dat de Franse verzekeraar standaard het Franse recht op de verzekeringen van toepassing verklaart. Echter, de Nederlandse regelgeving van algemeen belang blijft van toepassing.
3. Sluit een Nederlander, wonend in Frankrijk, een verzekering met een Nederlandse verzekeraar, dan mogen partijen kiezen voor Nederlands recht omdat de persoon in kwestie de Nederlandse nationaliteit heeft. Echter, de Franse regelgeving van algemeen belang blijft van toepassing.

Het toepasselijke recht van een andere lidstaat maakt het voor een in Nederland gevestigde verzekeraar niet echt aantrekkelijk om producten in het buitenland aan te bieden. Zo zijn de algemene voorwaarden, die zijn opgesteld naar Nederlandse recht, maar beperkt van toepassing. Bepalingen die in strijd zijn met het toepasselijke recht van de lidstaat zijn immers niet geldig. Dat kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de polisredactie (hoe ziet de standaard begunstiging eruit na overlijden) en wat te doen bij klachten.

Voor wat betreft de bevoegdheid van de rechter kan de Nederlandse verzekeraar, uitgaande dat de verzekeringnemer elders in de EU woont, worden opgeroepen voor de Nederlandse rechter, dan wel voor de rechter van de woonplaats van de verzekeringnemer (een buitenlandse EU-lidstaatrechter), ter keuze van de verzekeringnemer. De Nederlandse verzekeraar kan de verzekeringnemer slechts dagen voor de gerechten van hun woonplaats (een buitenlandse EU-lidstaatrechter).

Voor pensioenen is voorgaande uiteenzetting eveneens van toepassing. De pensioenregeling tussen werkgever en werknemer is onderdeel van de arbeidsovereenkomst en wordt dan ook beheerst door het recht dat de arbeidsovereenkomst beheerst. In internationale gevallen bepalen de verwijzingsregels van het EVO²⁵ welk recht van toepassing is. Deze regels zijn hiervoor beschreven.

Bepalingen van algemeen belang

Zoals hiervoor al aangegeven, gaan bepalingen van algemeen belang (zoals plaatselijke pensioenwetgeving) altijd voor, ook als een land rechtskeuze kent. Deze bepalingen zijn in ieder land anders. Een voorbeeld van een dergelijke bepaling in de Nederlandse wetgeving is artikel 30 Pensioenwet, waarin wordt voorgeschreven om in een met een buitenlandse verzekeraar afgesloten uitvoeringsovereenkomst waarin wordt gekozen voor ander dan Nederlands recht een clause op te nemen: 'Ongeacht het gekozen rechtstelsel is ten aanzien van deze uitvoeringsovereenkomst in ieder geval de Pensioenwet van toepassing'.

Lidstaten kunnen zelf bepalen welke wetgeving zij onder de bepalingen van algemeen belang willen laten vallen. Hierin schuilt de mogelijkheid van misbruik, bijvoorbeeld om de eigen, nationale markt te beschermen tegen buitenlandse concurrentie. Hoewel in de levenrichtlijn geen definitie is te vinden van 'bepalingen van algemeen belang', is de mogelijkheid van misbruik bij de totstandkoming van de levenrichtlijn onderkend. Bijvoorbeeld in overweging 46 van de levenrichtlijn wordt hieraan gerefereerd. Deze overweging luidt:

'Het is in het kader van de interne markt in het belang van de verzekeringnemer dat hij toegang heeft tot een zo breed mogelijk gamma van in de

Gemeenschap aangeboden verzekeringsproducten, waaruit hij de keuze kan maken die het best aan zijn behoeften voldoet. De lidstaat waar de verbintenis is aangegaan, moet derhalve erop toezien dat alle in de Gemeenschap aangeboden verzekeringsproducten zonder enige belemmering op zijn grondgebied op de markt kunnen worden gebracht, voor zover zij niet in strijd zijn met de wettelijke bepalingen van algemeen belang die in deze lidstaat gelden en voor zover dit algemeen belang niet door de voorschriften van de lidstaat van herkomst wordt gevrijwaard, mits deze wettelijke bepalingen zonder discriminatie van toepassing zijn op alle in deze lidstaat werkzame verzekeringsondernemingen, en mits zij objectief nodig zijn en op het beoogde doel zijn toegesneden.'

Het begrip algemeen belang wordt ingevuld door rechtspraak van het Europese Hof van Justitie. Het hof heeft nooit een definitie van het begrip gegeven, maar stelt dat een nationale maatregel de uitoefening van het vestigingsrecht of het recht van vrije dienstverrichting uitsluitend mag belemmeren of beperken indien hij aan de volgende voorwaarden voldoet. De maatregel:

- behoort tot een niet-geharmoniseerd gebied;
- streeft een doelstelling van algemeen belang na;
- is niet-discriminerend;
- is objectief gerechtvaardigd ofwel: noodzakelijk en evenredig;²⁶ en
- staat in verhouding tot het nagestreefde doel.

Deze voorwaarden zijn cumulatief. De nationale maatregelen moeten, om in overeenstemming te zijn met de beginselen van het vrije verkeer, aan al deze criteria voldoen. Wanneer dit niet volledig het geval is, blijkt daaruit dat de betrokken bepaling niet aan het Gemeenschapsrecht voldoet. In de eerder aangehaalde interpretatieve mededeling²⁷ geeft de EC een uitvoerige uiteenzetting van de inhoud van de genoemde begrippen. Het voert te ver om hier nader op in te gaan. In deze mededeling geeft de EC enkele voorbeelden van maatregelen waarmee een verzekeringsmaatschappij kan worden geconfronteerd bij het aanbieden van producten in een andere lidstaat. Deze maatregelen zijn in de optiek van de EC niet toegestaan. Het kan bijvoorbeeld gaan om regelgeving betreffende:

- voorafgaande kennisgeving van de polisvoorwaarden;
- door de verzekeringsondernemingen aangeboden kapitalisatieverrichtingen;
- professionele gedragsregels;
- maximumrentetarieven voor technische voorzieningen op het gebied van levensverzekering;
- verplichtstelling van standaard- of minimumvoorwaarden;
- eigenrisicoclausules in verzekeringsovereenkomsten;
- verplichting in elke levensverzekeringsovereenkomst een afkooprecht en/of een winstdeling op te nemen;
- verbod op 'cold calling'.

Verzekeraars die bij het uitvoeren van grensoverschrijdende activiteiten tóch met dergelijke voorwaarden worden geconfronteerd, kunnen geen beroep doen op de mededeling van de EC. De enige mogelijkheid die de verzekeraar heeft, is een rechterlijke procedure te starten.

Op grond van de Wft gelden bepalingen van algemeen belang uitsluitend voor bijkantoren, niet bij grensoverschrijdende dienstverlening²⁸, terwijl dit volgens de richtlijn voor beide vormen zou moeten gelden. In het kader van de herziening van het Siena-protocol in maart 2008 hebben de Europese toezichthouders de afspraak gemaakt de lijsten met

algemeenbelangbepalingen op hun websites te plaatsen.²⁹ Het is de verwachting dat Nederland zeer terughoudend zal zijn met het stellen van eisen van algemeen belang.³⁰

Fiscale regelgeving

Op fiscaal gebied zijn de lidstaten autonoom. Dat betekent dat zij volledige zeggenschap over hun eigen fiscale wetgeving hebben. Tussen de lidstaten van de EU bestaat er een grote variëteit in de fiscale behandeling van pensioenopbouw en -uitkeringen. In principe zijn er drie aangrijpingspunten voor de belastingheffing over pensioen, namelijk de betaalde premies, de beleggingsopbrengsten bij de pensioenuitvoerder en de pensioenuitkeringen. In bijna alle lidstaten zijn de bijdragen van werkgevers en/of werknemers aan een pensioenregeling (tot op zekere hoogte) aftrekbaar en in de meeste lidstaten worden de bijdragen van de werkgever niet in het belastbaar inkomen van de werknemer gerekend. In Nederland is dit ook de situatie; er wordt in dit verband gesproken over de omkeerregel. De voorwaarden waaraan een regeling moet voldoen om door de fiscus te worden erkend, variëren echter sterk, evenals de maximale hoogte van de aftrekbare bedragen. De meeste lidstaten verlenen vrijstelling van belastingheffing voor de beleggingsopbrengsten en vermogenswinsten van pensioenuitvoerders. Vrijwel alle lidstaten belasten de pensioenuitkeringen van individuele gepensioneerden, ongeacht of deze als periodieke uitkering dan wel als uitkering ineens worden uitbetaald. De gehanteerde tarieven en de hoogte van de belastingvrije bedragen zijn echter sterk verschillend. In sommige lidstaten geldt voor uitkeringen ineens een gunstiger tarief of zelfs een volledige vrijstelling, terwijl een uitkering ineens in andere lidstaten juist weer helemaal verboden is.

De fiscale behandeling van pensioen in een lidstaat wordt vaak weergegeven in een afkorting van drie letters. Weergegeven wordt de fiscale behandeling van respectievelijk de betaalde premies, de beleggingsopbrengsten van de pensioenverzekeraar en pensioenuitkeringen. De letters in de afkorting (E of T) staan voor vrijgesteld of belast (of in het Engels: *exempt* en *taxed*). In tabel 1 staat voor alle lidstaten van de EU aangegeven welk systeem zij hanteren.³¹

	EET	ETT	TEE
België	X		
Bulgarije	X		
Cyprus		X	
Denemarken		X	
Duitsland	X		X
Estland	X		
Finland	X		
Frankrijk	X		
Griekenland	X		
Groot-Brittannië	X		
Hongarije			X
Ierland	X		
Italië		X	
Letland	X		
Litouwen	X		
Luxemburg			X

	EET	ETT	TEE
Malta (geen tweede pijler)			
Nederland	X		
Oostenrijk	X		
Polen			X
Portugal	X		
Roemenië	X		
Slovenië	X		
Slowakije	X		
Spanje	X	X	
Tsjechië		X	
Zweden		X	

Tabel 1

De verschillende fiscale behandeling van bedrijfspensioenregelingen in de lidstaten kan in grensoverschrijdende situaties tot (theoretische) problemen leiden. Zo kan een werknemer die zijn werkzame leven in een TEE-lidstaat doorbrengt maar zich na zijn pensioen in een EET-lidstaat vestigt, met dubbele belastingheffing worden geconfronteerd. Omgekeerd kan een werknemer die in een EET-lidstaat werkt en in een TEE-lidstaat met pensioen gaat, dubbel onbelast blijven.³² Wanneer de fiscale behandeling van bedrijfspensioenen in alle lidstaten hetzelfde regime zou volgen, zijn de problemen niet opgelost. Want binnen eenzelfde regime zijn er erg veel verschillen. Er is geen garantie dat wanneer twee lidstaten hetzelfde regime volgen, in alle gevallen dubbele belastingheffing (of dubbele belastingvrijstelling) voorkomen kan worden.³³

De fiscale regelgeving van de lidstaten mag het vrije verkeer van goederen, diensten en kapitaal niet belemmeren. Er zijn bij het Europese Hof van Justitie verschillende procedures tegen lidstaten gevoerd waarvan de fiscale wetgeving wel belemmerend werkte. Zo hanteerde een aantal lidstaten voor de aftrekbaarheid van pensioen- en lijfrentepremies de voorwaarde dat de betrokken uitvoerder in die lidstaat gevestigd moest zijn. De premie betaald aan een niet in die lidstaat gevestigde uitvoerder was daarentegen niet aftrekbaar. Enkele voorbeelden van procedures die over dit onderwerp zijn gevoerd, zijn de volgende.

- Danner (3 oktober 2002, zaak C-136/00): Finland accepteerde geen aftrek van premies betaald aan een Duits beroepspensioenfonds. Het Europese Hof van Justitie achtte de Finse regelgeving in strijd met het Europese recht, maar gaf wel aan dat grensoverschrijdende pensioenopbouw op zich niet fiscaal gefacilieerd hoeft te worden indien de uitkeringen onbelast blijven.
- Skandia (26 juni 2003, zaak C-422/01): De Zweedse fiscale behandeling van betaalde pensioenpremies aan een verzekeraar die in een andere lidstaat was gevestigd, was anders dan de fiscale behandeling van pensioenpremies indien deze zijn betaald aan een pensioenverzekeraar die in Zweden is gevestigd. Dit verschil in behandeling was volgens het hof niet in overeenstemming met het Europese recht.
- Commissie – Denemarken (30 januari 2007, zaak C-150/04): Denemarken liet fiscaal geen buitenlandse verzekeraars toe. Fiscale begunstiging van pensioenovereenkomsten enkel met in eigen land gevestigde pensioeninstellingen was volgens het hof in strijd met de Europese regelgeving.

- Commissie – België (5 juli 2007, zaak C-522/04): Volgens de Belgische belastingwetgeving waren pensioenpremies alleen aftrekbaar als deze werden betaald aan een in België gevestigde verzekeraar. En overdracht van kapitaal of afkoopwaarden was alleen onbelast bij overdracht aan een België gevestigde verzekeraar. Het hof oordeelde dat beide punten in strijd zijn met het Gemeenschapsrecht.

Door de sterk uiteenlopende fiscale regelgeving in de verschillende lidstaten moeten uitvoerders die oudedagsvoorzieningen willen verkopen in een andere EU-lidstaat, per lidstaat gedetailleerde kennis hebben van de nationale fiscale wetgeving. Daarnaast moeten zij de inhoudelijk fiscale vormvoorschriften voor een gefaciliteerde regeling verwerken in hun product. Voorbeelden hiervan zijn voorwaarden met betrekking tot begunstiging, afkoop, belening en verpanding. Dit vormt een belangrijke belemmering voor uitvoerders om de buitenlandse markt te betreden, dan wel om werknemers die in het buitenland gaan werken de gelegenheid te geven hun regeling te handhaven bij de huidige uitvoerder.

Andere obstakels

Naast de juridische en fiscale obstakels voor de totstandkoming van een Europese geïntegreerde verzekeringsmarkt, zijn er andere obstakels. Bijvoorbeeld problemen van markttechnische en verzekeringstechnische aard, zoals verschillen in distributiekanaalen en verschillen in sterftekansen.

Verzekeringsproducten worden op vele verschillende manieren aangeboden. Veelal via een tussenpersoon of een adviseur, maar ook via een bank (het zogenoemde 'bancassurance'). Daarnaast worden steeds meer verzekeringsproducten via internet afgesloten. De manier waarop verzekeringsproducten gekocht worden, is sterk afhankelijk van het land waar de consument woont en verschilt sterk in de EU. Zo is bancassurance erg populair in enkele landen, terwijl in andere landen dit maar kleinschalig gebeurt. Een verzekeraar die zijn zetel heeft in een laatstbedoeld land en weinig ervaring heeft met deze vorm van distributie, zal het lastig (en kostbaar) vinden om producten aan te bieden in een land met een sterke voorkeur voor bancassurance.

Als een levensverzekeraar één product wil aanbieden in verschillende lidstaten, is het vanuit bedrijfseconomisch perspectief gunstig als er sprake zou kunnen zijn van één tarief. Het is echter de vraag of dat altijd mogelijk is. Zo kunnen de sterftekansen van inwoners van verschillende lidstaten sterk verschillen, waardoor de ontwikkeling van één uniform tarief erg lastig wordt.

Sociaal en arbeidsrecht

In het verlengde van het voorgaande: wanneer een Nederlandse verzekeraar een pensioenverzekering wil aanbieden aan inwoners in een andere lidstaat, is het sociaal, fiscaal en arbeidsrecht van die lidstaat van toepassing. De verzekeraar wordt hierdoor geconfronteerd met wetgeving uit een ander land waaraan zij moet voldoen. Ter illustratie van wat dit kan betekenen voor de uitvoering van een buitenlandse pensioenregeling, heb ik bekeken welke voorwaarden het Belgische sociaal en arbeidsrecht stelt aan een DC-regeling. Dit levert onder andere de volgende verschillen op met de Nederlandse wetgeving.

- De verplichting van de uitvoerder om jaarlijks informatie aan de individuele deelnemer te verstrekken. De vereiste informatie is groten-deels, maar niet geheel gelijk aan de informatie die de Nederlandse

deelnemers ontvangen. Waarschijnlijk heeft de Belgische deelnemer de keuze om de informatie in het Frans te ontvangen.

- De voorgeschreven berekeningsmethode van minimaal verworven rechten is niet gelijk aan die in Nederland gehanteerd wordt.
- België kent een minimaal rendement dat toegekend moet worden op de persoonlijke bijdragen van de werknemer (3,75%) en een minimaal rendement dat moet toegekend worden op de werkgeversbijdragen (3,25%). Weliswaar geldt deze verplichting voor de werkgever, maar deze zal de garantie willen onderbrengen bij de pensioenverzekeraar. Nederland kent geen verplichting van minimaal rendement, maar wel regels omtrent zorgplicht.
- Belgische pensioenverzekeringen kunnen in pand worden gegeven of onder bepaalde voorwaarden worden afgekocht. Daarnaast is een uitkering van pensioenkapitaal ineens mogelijk. Nederlandse wetgeving verbiedt dit.
- België kent een strikte procedure tot waardeoverdracht die afwijkt van de Nederlandse.
- Bij het omzetten van het pensioenkapitaal op de pensioendatum in een periodieke uitkering gelden specifieke voorschriften. Zo is er een 'maximumtarief' voor de omzetting ingevoerd bij de omzetting van het kapitaal in rente. De omzetting mag geen resultaat opleveren dat kleiner is dan het resultaat dat men zou verkrijgen met de Belgische sterftafels die worden vastgesteld door de Belgische toezichthouder (CBFA) en met een technische intrestvoet gelijk aan de maximale referentievoet die voor de verzekeringsverrichtingen van lange duur is vastgelegd (3,75% op dit ogenblik) verminderd met 0,5%. De Nederlandse wetgeving schrijft geen maximum tarief voor.

Uit deze beperkte inventarisatie blijkt al dat er tal van verschillen zijn in de uitvoering van een buitenlands pensioencontract. Deze inventarisatie is verre van volledig. Zo moet er ook nog worden gekeken naar de informatieverplichting van de pensioenuitvoerder naar de Belgische toezichthouder en fiscus, de fiscale inhoudings- en afdrachtplicht bij pensioenuitkeringen, eventuele zorgverzekeringspremies enzovoort. En dit is nog maar een Belgisch DC-contract. De verschillen zullen alleen nog maar groter worden bij DB-regelingen en pensioenregelingen uit andere landen. Denk alleen maar aan de verplichting om alle informatie in de officiële taal (of meerdere talen) van het land te verstrekken.

In de Pensioenwet is geregeld dat het Nederlandse sociale en arbeidsrecht niet van toepassing is indien een (beroeps)pensioenfonds een pensioenregeling uit een andere lidstaat uitvoert.³⁴ Daarbij is niet expliciet gemaakt welke artikelen van de Pensioenwet in een dergelijke situatie niet van toepassing zijn. Nu door invoering van de PPI naar verwachting de grensoverschrijdende uitvoering zal toenemen, stelt het kabinet voor om een bepaling³⁵ op te nemen waarin een opsomming wordt gegeven van de artikelen uit de Pensioenwet en de Wet verplichte beroeps pensioenregeling die als sociaal en arbeidsrecht zijn te beschouwen en een tweede bepaling waarin expliciet wordt geregeld dat deze artikelen niet van toepassing zijn bij uitvoering van een buitenlandse pensioenregeling.

De volgende hoofdstukken uit de Pensioenwet³⁶ vallen (met uitzondering van een beperkt aantal artikelen) onder de Nederlandse sociale en arbeidswetgeving:

- hoofdstuk 2: pensioenovereenkomst;
- hoofdstuk 3: uitvoeringsovereenkomst;

- hoofdstuk 4: algemene bepalingen met betrekking tot de pensioenuitvoerder.

Dat betekent dat de volgende hoofdstukken niet van toepassing zijn:

- hoofdstuk 1: definities en toepassingsgebied;
- hoofdstuk 5: algemene bepalingen met betrekking tot pensioenfondsen;
- hoofdstuk 6: financieel toetsingskader inzake pensioenfondsen;
- hoofdstuk 7: toezicht, handhaving en overige taken toezichthouder;
- hoofdstuk 8: gerechtelijke procedures.

Conclusie

In theorie kunnen Nederlandse verzekeraars pensioenregelingen uit andere EU-lidstaten uitvoeren. Levensverzekeringsrichtlijnen hebben de Europese markt vrijgemaakt voor dit doel. De praktijk is echter anders: Nederlandse verzekeraars voeren zelden grensoverschrijdende pensioenregelingen uit. Hieraan liggen verschillende redenen ten grondslag.

- Het toepasselijke recht van een andere lidstaat maakt het voor een in Nederland gevestigde verzekeraar niet echt aantrekkelijk om producten in het buitenland aan te bieden. Zo zijn de algemene voorwaarden, die zijn opgesteld in het kader van het Nederlandse recht, maar beperkt van toepassing. Bepalingen die in strijd zijn met het toepasselijke recht van de lidstaat zijn niet geldig. Dat kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de polisredactie (hoe ziet de standaard begunstiging eruit na overlijden), wat te doen bij klachten en naar welke rechtbank een verzekeringnemer kan gaan. In een enkele situatie is het mogelijk om als Nederlandse pensioenuitvoerder te kiezen voor toepassing van het Nederlandse recht.
- Bepalingen van algemeen belang in een land waar een Nederlandse verzekeraar zijn producten wil aanbieden, zijn altijd van toepassing, ook al kan een Nederlandse verzekeraar kiezen voor toepassing van het Nederlandse recht. De beperking die dit oplevert zoals in vorige bullet is beschreven, blijft van toepassing.
- Door de sterk uiteenlopende fiscale regelgeving in de verschillende lidstaten moeten uitvoerders die oudedagsvoorzieningen willen verkopen in een andere EU-lidstaat, per lidstaat kennis hebben van de nationale fiscale wetgeving. Daarnaast moeten zij de fiscale vormvoorschriften voor een gefaciliteerde regeling verwerken in hun product. Voorbeelden hiervan zijn voorwaarden met betrekking tot begunstiging, afkoop, belening en verpanding.
- De landen in de EU kennen markttechnische verschillen. Dit betekent bijvoorbeeld dat er moeilijk een Europese marketingcampagne gevoerd kan worden. Er zal met landspecifieke kenmerken en eigenaardigheden rekening gehouden moeten worden. Daarnaast zijn bijvoorbeeld de levensverwachtingen erg verschillend, waardoor het gebruik van één sterftetabel moeilijk is. Dit maakt het product gecompliceerder.

In de inleiding van dit artikel is aangegeven dat in het wetsvoorstel Wet introductie premiepensioeninstellingen wordt geconstateerd dat verzekeraars om uiteenlopende redenen slechts beperkt grensoverschrijdend actief zijn. Erik Lutjens vraagt zich af waarom dat is. Is het emotie om een regeling niet bij een verzekeraar onder te brengen of zijn er andere motieven? Emotie zal vast een rol spelen. Verzekeraars zijn de afgelopen periode niet al te positief in het nieuws gekomen. Maar ik heb in dit artikel geprobeerd aan te tonen dat er andere motieven zijn waarom verzekeraars weinig genegen zijn om grensoverschrijdend actief te zijn.

Alle problemen waar een Nederlandse verzekeraar tegenaan loopt, zijn ook van toepassing op een PPI. Het is dus duidelijk dat de PPI die grensoverschrijdende pensioenregelingen gaat uitvoeren, nogal wat moeilijkheden heeft te overwinnen. Wellicht dat deze problemen redenen zijn waarom in de EU grensoverschrijdende activiteiten van pan-Europese pensioenfondsen nog erg beperkt zijn.³⁷

Noten

1. E. Lutjens, 'API en PPI: overbodig, onmisbaar of ongewenst?', *Pensioen & Praktijk* nr. 7/8 2008, pag. 4.
2. Memorie van Toelichting Wet introductie premiepensioeninstelling, *Kamerstukken II 2008/09*, 31 891, nr. 3, pag. 18.
3. De EER bestaat uit alle 27 leden van de Europese Unie plus Noorwegen, Liechtenstein en IJsland.
4. 'Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten in verband met de introductie van en het toezicht op premiepensioeninstellingen (Wet introductie premiepensioeninstellingen)', *Kamerstukken II 2008/09*, 31 891. Verder: Wet introductie premiepensioeninstellingen.
5. Hoofdlijnennotitie Algemene Pensioeninstelling, 21 december 2007, *Kamerstukken II 2007-2008*, 30 413, nr. 106.
6. Begeleidende brief bij het consultatiedocument over de API van 15 mei 2008 met kenmerk FM 2008-01136M. *Kamerstukken II 2008/2009*, 30 413, nr. 117.
7. Persbericht Ministerraad 27 maart 2009. De tekst van het wetsvoorstel en van het advies van de Raad van State worden openbaar bij indiening bij de Tweede Kamer.
8. Het is in dit kader niet correct om van 'vestiging' te spreken, aangezien onder dit begrip in de Wft ook een bijkantoor valt. Zie ook A.J.A.D. van den Hurk, art. 1:1 Wft, aantekening 761.5 in D. Busch, C.M. Grundmann-van de Krol, C.E. du Perron, W.A.K. Rank (red.), *Groene Serie Toezicht Financiële Markten* (losbl.), Kluwer, Deventer (vanaf 2007).
9. Resp. artikelen 23 (goederen), 39 (werknemers), 43 (recht van vestiging), 49 (diensten) en 56 (kapitaal) EG-verdrag.
10. Overweging 5, Richtlijn 2002/83/EG.
11. Richtlijn 79/267/EEG (eerste levenrichtlijn) van 5 maart 1979 (Publicatieblad L 63 van 13 maart 1979).
12. Richtlijn 90/619/EEG (tweede levenrichtlijn) van 8 november 1990 (Publicatieblad L 330 van 29 november 1990) en Richtlijn 92/96/EEG (derde levenrichtlijn) van 10 november 1992 (Publicatieblad L 360 van 9 december 1992).
13. Richtlijn 2002/83/EG van 5 november 2002 (Publicatieblad L 345 van 19 december 2002). Wanneer in het vervolg van dit artikel gesproken wordt over 'levenrichtlijn', wordt deze levenrichtlijn bedoeld.
14. Resp. artikel 5 en artikel 10 Richtlijn 2002/83/EG.
15. Artikel 36 Richtlijn 2002/83/EG.
16. Tot de invoering van de Wft waren de levenrichtlijnen opgenomen in de Wet toezicht verzekeringsbedrijf (Wvtv).
17. De opening van een bijkantoor in Nederland door een verzekeraar met een zetel in een andere lidstaat is geregeld in art. 2:34 Wft. Elke lidstaat hoeft alleen een regeling op te nemen voor de opening van een bijkantoor op zijn grondgebied. In de Wft zijn dan ook geen spiegelbeeldige bepalingen gewijd aan de opening van een bijkantoor in een andere lidstaat. De regels met betrekking tot vrije dienstverlening zijn opgenomen in de artikelen 2:117 t/m 2:119 Wft.
18. Titel IV van Richtlijn 2002/83/EG.
19. De voorwaarden zijn gegeven in artt. 2:116 en 2:119 Wft.
20. Artt. 3:37 en 3:47 Wft.
21. Zie verder A.J.A.D. van den Hurk, art. 1:1 Wft, aantekening 746.5, D. Busch, C.M. Grundmann-van de Krol, C.E. du Perron, W.A.K. Rank (red.), *Groene Serie Toezicht Financiële Markten* (losbl.), Kluwer, Deventer (vanaf 2007).
22. Interpretatieve mededeling van de commissie (vrij verrichten van diensten en algemeen belang in het verzekeringsbedrijf), 2000/

- C43/03, Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen 16 februari 2000.
23. Wet van 23 december 1992 in werking getreden op 1 maart 1993, Stb. 1993, 16 en 40.
24. In België kan in beginsel niet voor een ander recht worden gekozen. Belgisch recht staat wel – verplicht – toe dat een in België woonachtige verzekeringnemer met Nederlandse nationaliteit instemt met een rechtskeuze voor Nederlands recht op de overeenkomst.
25. Verdrag inzake het toepasselijke recht op verbintenissen uit overeenkomst, Rome 1980.
26. Deze toets houdt onder meer in dat moet worden onderzocht of het te beschermen algemeen belang niet reeds wordt gewaarborgd door de wetgeving waaraan de verzekeringsonderneming is onderworpen in de lidstaat van herkomst. Met andere woorden, er mogen geen ‘dubbele’ eisen worden gesteld of ‘dubbele’ waarborgen worden geëist (dat is immers niet ‘noodzakelijk’).
27. Interpretatieve mededeling van de commissie (vrij verrichten van diensten en algemeen belang in het verzekeringsbedrijf), 2000/C43/03, Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen 16 februari 2000, paragraaf 2b.
28. Art. 2:34 en 2:54 Wft.
29. General Protocol relating to the collaboration of the insurance supervisory authorities of the Member States of the European Union, CEIOPS-DOC 07/08, maart 2008.
30. Zie ook G.R. Boshuizen en B.H. Jager, *Verzekerd van Toezicht*, Kluwer 2008, p. 99.
31. Bron: P. Schonewille, Taxing developments, ‘Investment & Pensions Europe’, februari 2009, p. 30.
32. In de praktijk zullen beide situaties zich waarschijnlijk niet voordoen als gevolg van de Verdragen ter voorkoming van dubbele belastingheffing die veel landen met elkaar gesloten hebben. Zie voor een uiteenzetting over de belastingverdragen die Nederland heeft gesloten en het Nederlandse verdragsbeleid: P.J. Kwekel, ‘Klassieke woonstaatheffing verliest terrein bij verdragsbeleid particuliere pensioenen’, *Pensioen Magazine*, nr. 5, 2009, pag. 30-34.
33. Zie voor een uitvoerige uiteenzetting over deze problematiek bijvoorbeeld: D. Gutmann, ‘Tax Treatment of Pensions – A Comparative Analysis’, *European Taxation*, December 2001, p. 8-12.
34. Artikel 196 PW.
35. ‘Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten in verband met de introductie van en het toezicht op premiepensioeninstellingen (Wet introductie premiepensioeninstellingen)’, *Kamerstukken II 2008/09*, 31 891, nr. 2, Onderdeel IIB, wijziging artikel 2 PW.
36. Meer in detail, het betreft de artikelen 7 tot en met 27, 31, 35 tot en met 46, 48 tot en met 52, 55 tot en met 69, 71 tot en met 84, met uitzondering van artikel 84, eerste lid en tweede lid, onderdeel a, 85, 87 tot en met 92, 95, 97 en 98 van de Pensioenwet.
37. Uit onderzoek blijkt dat de ontwikkeling van grensoverschrijdende activiteiten van pensioenuitvoerders niet erg snel gaat. Op 31 januari 2007 waren er slechts negen pensioenuitvoerders na de inwerking-treding van de pensioenfondsenrichtlijn met grensoverschrijdende activiteiten begonnen (CEIOPS Report on Market Development, CEIOPS-OP-03/07, 7 March 2007). Tot deze datum waren er in totaal 48 pensioenuitvoerders grensoverschrijdend actief. In juni 2008 blijkt het aantal pensioenuitvoerders dat grensoverschrijdende activiteiten heeft, gestegen te zijn tot 70 (CEIOPS 2008 Report on Market Development, CEIOPS-OP-19/08, 11 November 2007).

BELEID EN REGELGEVING

Verstrekking van UPO's uiterlijk 30 september

De deelnemer heeft er belang bij om zo actueel mogelijke informatie te ontvangen. Met actuele informatie moet het mogelijk zijn om de aandacht te trekken van de deelnemer. Dat is de reden dat de AFM nu heeft bepaald wanneer er nog wel sprake is van tijdige verstrekking van UPO's, en wanneer niet meer. Volgens de AFM verstrekt een pensioenuitvoerder tijdig het UPO aan een deelnemer indien dit zo vroeg mogelijk maar

uiterlijk 30 september gebeurt. Verstrekt een pensioenuitvoerder een UPO later dan 30 september, dan hangt het van de oorzaak af of de AFM een sanctie zal opleggen. De AFM zal de betreffende beleidsregel bekendmaken in de Staatscourant en op de website van de AFM.

<http://www.afm.nl/marktpartijen/default.ashx?DocumentId=12040>

Adviesaanvraag verhoging AOW-leeftijd

Minister Donner heeft de (SER) namens het kabinet gevraagd advies uit te brengen over alternatieven voor de verhoging van de AOW-leeftijd naar 67 jaar. Het verhogen van de AOW-leeftijd is een van de onderdelen uit het crisisplan van het kabinet.

Het kabinet heeft tijdens het overleg met sociale partners afgesproken dat de SER zich over alternatieven kan buigen. De SER is gevraagd om uiterlijk 1 oktober zijn advies uit te brengen.

Europees Parlement neemt besluit over Solvency II-richtlijn

Op woensdag 22 april 2009 heeft het Europees Parlement de zogenaamde Solvency II-richtlijn aanvaard. De richtlijn behelst onder meer bepalingen met betrekking tot de reserves die verzekeraars moeten aanhouden en zal naar verwachting vanaf 2012 operationeel zijn.